

Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Кафедра української мови імені професора Івана Ковалика

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан філологічного факультету
Пилипчук С. М.
«_30_»_серпня_2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасна українська мова (Морфеміка і дериватологія)

галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва галузі знань)
спеціальність	<u>035 Філологія</u> (шифр і назва спеціальності)
спеціалізація	<u>Українська мова та література</u> (назва спеціалізації)
факультет	<u>філологічний</u> (назва інституту, факультету, відділення)

Робоча програма Сучасна українська літературна мова (морфеміка і дериватологія)
для студентів за спеціальністю 035 Філологія спеціалізації Українська мова та література
„_30_” серпня 2017 року – 11 с.

Розробники: канд. філолог. наук, доц. Білоус М.П.

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри
української мови імені професора Івана Ковалика

Протокол від. “_30_” серпня_2017_ року №_1_

Завідувач кафедри _Купчинська З.О._

_____ (_Купчинська З.О._)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“_30_” серпня_2017_ року

Затверджено Вченою радою філологічного факультету

Протокол від. “_30_” серпня_2017_ року №_1_

“_30_” серпня_2017_ року Голова _____ (_Пилипчук С.М._)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність 035 Філологія	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів –2	Спеціалізація: Українська мова та література	другий	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		<i>Семестри третій</i>	
Загальна кількість годин – 90		3-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: 2+2 аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 26	Освітній рівень: бакалавр	<i>Лекції</i>	
		32 год.	.
		<i>Практичні,</i>	
		32 год.	.
		<i>Самостійна робота</i>	
		26 год.	
		ІНДЗ:	
Вид контролю: тести, контрольні роботи,			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – ознайомити студентів із особливостями морфемної та словотвірної будови української літературної мови на синхронному зрізі.

Завдання – навчити студентів аналізувати морфемну та словотвірну будову слів як основних лексичних одиниць.

У результаті вивчення цього курсу студент повинен

а) з н а т и:

основні одиниці морфемної підсистеми української мови;
класи морфем за місцем розташування у слові, їхньою роллю,
функціональними ознаками, походженням, структурою;
історичні процеси в морфемній будові слів, їхні причини та наслідки;
закономірності сполучуваності морфем в українських словах;
основні поняття дериватології;
відмінність словотвірної будови від морфемної, методи та прийоми
їх дослідження;
основні способи словотворення;
основні поняття словотвірної системи та її національну специфіку;
дослідження морфемної та словотвірної будови сучасної української
мови: стан і перспективи;

б) у м і т и:

зробити морфемний аналіз слова:

- 1) виділити у слові морфи і віднести їх до морфеми;
- 2) охарактеризувати виділені морфи за всіма класифікаційними ознаками;
- 3) виявити історичні зміни в морфемній будові слова;

визначити морфемну довжину і глибину слова, тип його морфемної
будови щодо ознак симетрії / асиметрії;

визначити напрям словотвірної похідності, її тип;

зробити словотвірний аналіз слова:

- 1) визначити твірну базу й твірну основу (основи);
- 2) визначити словотворчий формант;
- 3) визначити словотвірне значення похідного слова та його тип;
- 4) охарактеризувати морфонологічні явища, які беруть участь у творенні слова;
- 5) визначити, до якого словотвірного типу належить похідне слово;

побудувати словотвірний ланцюжок, словотвірну парадигму, словотвірне гніздо.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Морфемна система української мови.

Тема 1. Предмет і об'єкт морфеміки. Поняття морфеми. Морф, аломорф і варіант морфеми.

Тема 2. Класифікація морфем. Кореневі й афіксальні морфеми

Тема 3. Види афіксів за місцем розташування в слові. Інтерфікси. Питання конфіксів Афіксоїди. Поняття аброморфеми.

Тема 4. Типи афіксів за функціями. Функції дериваційних морфем. Типи морфем за походженням, частиномовною належністю, структурою.

Тема 5. Поняття основи слова, її структурні типи. Ступінь подільності основи й слова. Морфемний розбір слова, принципи й послідовність його проведення.

Тема 6. Морфемна будова слова. Історичні зміни в морфемній будові слів української мови. Основні типи морфемних структур у сучасній українській мові в межах різних частин мови.

Тема 7. Закономірності конструювання морфемних структур українських слів. Морфемна довжина і глибина слова. Національні особливості морфемної будови української мови.

Тема 8. Морфологія, її об'єкт і завдання. Поняття морфонеми і субморфа. Основні морфологічні явища (чергування фонем, усичення твірної основи, накладання морфем та ін.) і їхні функції.

Змістовий модуль 2. Словотвір української мови.

Тема 1. Дериватологія як розділ мовознавства, її об'єкт, проблематика і зв'язок з іншими розділами мовознавства. З історії становлення дериватології. Львівська дериватологічна школа. Внесок проф. І. Ковалика в розвиток дериватології.

Тема 2. Основні поняття дериватології. Словотвірна пара й поняття словотвірної похідності.

Структурно-граматичні види вихідних одиниць. Поняття словотвірної будови слова.

Тема 3. Подільність і похідність основи та взаємодія морфемної й словотвірної будови слова. Типи словотвірної похідності. Види формально-змістових відношень між твірним і похідним.

Тема 4. Фразеологічність семантики похідного слова. Словотвірне значення та його типи.

Тема 5. Класифікація способів словотворення. Синхронні й діахронні способи. Афіксальний спосіб творення та його різновиди.

Тема 6. Безафіксні і змішані способи словотворення.

Тема 7. Поняття словотвірної системи. Словотвірна категорія, словотвірний тип, словотвірна модель. Словотвірне гніздо і його будова.

Тема 8. Продуктивні способи творення іменників, прикметників, прислівників і дієслів. Національна специфіка словотвірної системи української мови.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	Денна форма				Заочна форма				
	Усього	У тому числі				Усього	у тому числі		
Л		Пр	Інд	Ср					
1	90	32	32		26				
Модуль 1									
Змістовий модуль 1. Морфемна система української мови.									

Тема 1. Предмет і об'єкт морфеміки. Поняття морфеми. Морф, аломорф, варіант морфеми	5	2	2		1					
Тема 2. Класифікація морфем. Кореневі й афіксальні морфеми.	5	2	2		1					
Тема 3. Види афіксів за місцем розташування в слові. Інтерфікси. Питання конфіксів. Афіксоїди. Поняття абро морфеми.	6	2	2		2					
Тема 4. Типи афіксів за функціями. Підкласи дериваційних морфем. Типи морфем за походженням, частиномовною належністю, структурою.	6	2	2		2					
Тема 5. Поняття основи слова, її структурні типи. Морфемний розбір слова, принципи й послідовність його проведення.	6	2	2		2					
Тема 6. Морфемна будова слова. Історичні зміни в морф. будові слова. Основні типи морфемних структур у межах різних частин мови.	6	2	2		2					
Тема 7. Закономірності конструювання морфемних структур українських слів. Морфемна довжина й глибина слова. Національні особливості морфемної будови української мови.	4	2	2							
Тема 8. Морфонологія як розділ мовознавства. Її об'єкт і завдання. Поняття морфонем і субморфа. Основні морфонологічні явища та їхні функції.	4	2	2							
Разом змістовий модуль 1	42	16	16		10					
Змістовий модуль 2. Словотвір сучасної української літературної мови										
Тема 1. Дериватологія як розділ мовознавства, її об'єкт, проблематика і зв'язок з іншими розділами мовознавства. З історії становлення дериватології. Внесок І.Ковалика в розвиток дериватології.	4	2			2					
Тема 2. Основні поняття	6	2	2		2					

дериватології. Словотвірна пара й поняття словотвірної похідності. Структурно-граматичні види вихідних одиниць. Поняття словотвірної будови слова.										
Тема 3. Подільність й похідність твірної основи та взаємодія морфемної й словотвірної будови слова. Типи словотвірної похідності. Види формально-змістових відношень між твірним і похідним.	6	2	2		2					
Тема 4. Фразеологічність семантики похідного слова. Словотвірне значення. Типи словотвірних значень	6	2	2		2					
Тема 5. Класифікація способів словотворення. Синхронні й діахронні способи. Афіксальний спосіб словотворення.	8	2	4		2					
Тема 6. Безафіксні й змішані способи словотворення.	6	2	2		2					
Тема 7. Поняття словотвірної системи. Словотвірна категорія, словотвірний тип, словотвірна модель. Словотвірне гніздо і його будова.	6	2	2		2					
Тема 8. Продуктивні способи творення іменників, прикметників, прислівників і дієслів. Національна специфіка словотвірної системи української мови.	6	2	2		2					
Разом – змістовий модуль 2	48	16	16		16					

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1.	Характеристика морфемних і словотвірних словників.	2
2.	Принципи виділення морфем у слові. Морфемний поділ запозичених слів.	2
3.	Характеристика коренів української мови.	2
4.	Характеристика афіксів. Префікс і суфікс.	2

5.	Характеристика закінчень, постфіксів та інтерфіксів.	2
6.	Характеристика історичних змін у морфемній будова слова.	2
7.	Морфемний розбір слів різних частин мови. Контрольна робота	2
8.	Визначення напрямку словотвірної похідності.	2
9.	Словотвірний розбір слів, утворених афіксацією (суф., префікс., постфікс., флекс. способами).	2
10.	Словотвірний розбір слів, утворених комбінованими способами(преф.-суфікс.. префікс.-постф., суфікс.-постф., преф.-суфікс.-постф., преф. –флекс. Та ін..)	2
11.	Словотвірний розбір слів, утворених складним способом (чисте основоскл.,зрощення, абревіація).	2
12.	Словотвірний розбір слів, утворених морфолого-синтаксичним і лексико-семантичним способами.	2
13.	Словотвірний розбір слів, утворених змішаними способами словотворення.	2
14.	Зіставна характеристика словотвірної будови слів із діахронного й синхронного погляду,.	2
15.	Визначення словотвірних моделей і словотвірних типів.	2
16.	Зіставна характеристика морфемної й словотвірної будови похідних слів. Контрольна робота	2
.		

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Опрацювати статтю І.Ковалика «Основні проблеми вчення про словотвір».	2
2.	Опрацювати статті І.Ковалика «Про корінь слова та його роль у процесі словотворення»	2
3.	Опрацювати статтю І.Ковалика «Про морфеми (морфи) у сфері мови і мовлення»	2
4.	Погляди мовознавців на походження префіксів.	2
5.	Опрацювати працю В.Льїна «Префікси в сучасній українській мові».	2
6.	Опрацювати статтю Н.Клименко, Є.Карпіловської «Морфемно-словотвірний фонд української мови як дослідницька та інформаційно-довідкова система»	2
7	Опрацювати розділ посібника Клименко Н., Є Карпіловської «Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови» (С.101 – 129)	2
8	Опрацювати статтю В.Грещука «Деякі теоретичні питання словотвірного значення»	2

9.	Опрацювати статтю В.Грещука «Твірна основа як типологізувальний чинник у словотворі»	2
10.	Опрацювати статтю. В.Грещука Сучасна дериватологія: деякі підсумки і перспективи»	2
11.	Опрацювати статтю В.Грещука « Семантична дериватологія: передумови формування і перспективи»	2
12.	Опрацювати статтю О. Стишова «Нові явища і тенденції в українському словотворенні».	2
13.	Опрацювати статтю В.Грещука «Основоцентрична дериватологія: історія. Стан, перспективи».	2
	Разом	26

7. Методи контролю

1. Контрольні роботи №1, № 2 - 20 б.
- 2.робота на практичних заняттях -30 б.
- 3.Письмовий іспит (3 семестр): 50 б.

8. Розподілу балів, які отримують студенти (для екзамену)

Поточне тестування , контрольні роботи, диктант, (3сем.)			Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1 10 б.	Змістовий модуль 2 10 б.	Робота на практичних заняттях 30 б. .	50	100

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою (для екзаменів і заліків).

- максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів, на екзамені – 50 балів;
- при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

8. Шкала оцінювання: університету, національна та ECTS

<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Оцінка в балах</i>	<i>За національною шкалою</i>		
		<i>Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку</i>	<i>Залік</i>	
A	90 – 100	5	<i>Відмінно</i>	Зараховано
B	81-89	4	<i>Дуже добре</i>	
C	71-80		<i>Добре</i>	
D	61-70	3	<i>Задовільно</i>	
E	51-60		<i>Достатньо</i>	

Протягом семестру проводиться два модулі (дві контрольні роботи). Максимальна кількість балів, яка встановлюється для цих видів контролю, а також відповідність оцінок FX та F у шкалі ECTS, у балах та національній шкалі визначається Вченими радами факультетів або кафедрами, які забезпечують викладання відповідних дисциплін.

9. Методичне забезпечення

1. Білоус М., Вербовська І. Морфеміка й дериватологія сучасної української літературної мови: Практикум для студентів українського відділення філологічного факультету. – Львів, 2014. – 156с.
2. Програма з морфеміки і дериватології: для студентів українського відділення філологічного факультету / Уклала М. Білоус. – Львів, 2002. – 12 с.

10. Рекомендована література

Базова

1. Вакарюк Л., Панцьо С. Українська мова. Морфеміка і словотвір Тернопіль, 1999. – 218с.
2. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. К.: Вища школа, 1999. – 207с.
3. Клименко Н.Ф. Основи морфеміки сучасної української мови. – К., 1998. – 183с.

Допоміжна

До розділу «Морфемна система української мови»

1. Возний Т.М. До питання про генезис і функції афіксів // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Вип 18. – 1988
2. Городенська К.Р. Про префікси і префіксоїди в українській мові // Мовознавство. – 1986. - №1.
3. Лы́н В.С. Префікси в сучасній українській мові. – К., -1953.

- 4.Карпіловська Є.А. Суфіксальна підсистема сучасної української літературної мови. К., 1999.
- 5.Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Морфемно-словотвірний фонд української мови як дослідницька та інформаційно-довідкова система// Мовознавство. -1990. -№6.
- 6.Ковалик І.І. Про морфеми (морфи) у сфері мови і мовлення// Мовознавство -1982. № 1.
- 7.Сікорська З.С. Постфікси в українському мовознавстві // Українська мова -2003. - №3-4.
- 8.Яценко І.Т. Явище спрощення в морфемному складі слова // УМЛШ. – 1973. - №3

До розділу «Словотвір сучасної української літературної мови»

- 1.ВашукВ.О.Флективний спосіб творення похідних іменників // УМЛШ. -1973. №10.
- 2.ГрещукВ.В.Український відприкметниковий словотвір. Івано-Франківськ. – 1995.
3. Грещук В.В. Формування основоцентричної дериватології // Василь Грещук, Роман Бачкур, Ірина Джочка, Наталя Пославська Нариси з осново центричної дериватології. – Івано-Франківськ. -2007. –С.19-28.
- 4.Грещук В.В. Семантична дериватологія: передумови формування і перспектива //Вісник Прикарпатського університету. Філологія. – Івано-Франківськ. – Вип.ХУ –ХУІІІ.-С.3-11.
- 5.Карпіловська Є. Нова Україна у словотвірній номінації.:зміни в мовному «кресленні» світу//Відображення історії та культури народу в словотворенні. – К.,– 2010. – С.91 – 109.
- 6.КлименкоН.Ф.Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові. К. 1984
- 7.Ковалик І.І. Проблеми суфіксальної омонімії та синонімії в сфері іменників словянських мов // Іван.Ковалик Вчення про словотвір: Вибрані праці. – Ч.І. - Івано-Франківськ –Львів, 2007 С.288-314.
- 8.Ковалик І.І. Основні проблеми вчення про словотвір// Іван Ковалик. Вчення про словотвір: Вибрані праці... С.236-261.
- 9.Ковалик І.І.Про корінь слова та його роль у процесі словотворення// Іван.Ковалик Вчення про словотвір: Вибрані праці... С.320-326.
- 10.Ковалик І.І. «Словотворчий» чи «словотвірний»? // Іван Ковалик Вчення про словотвір: Вибрані праці...С.358-359.
11. Невідомська Л.Л.Ще раз про сутність лексико- семантичної деривації //Актуальні проблеми українського словотвору. –Івано-Франківськ, 2002 – С.105- 117.
- 12.Сікорська З.С. Постфікси в українському мовознавстві// Українська мова –2003- №3-4
- 13.Словотвір сучасної української літературної мови. – К., -1979.
- 14.Соколова С.О.Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові . – К.,2003.
- 15 Українська мова: Енциклопедія. – К., 2000.

СЛОВНИКИ

- 1.Вакарюк Л.О., Панцьо С.Є. Український словотвір у термінах: Словник-довідник. – Тернопіль. . -2007.
- 2.Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К, 1985.
- 3.Етимологічний словник української мови. – К.. 1982 – 2006. – Т.І-УІ.
- 4.Карпіловська Є.А. Кореневий гніздовий словник української мови. – К.,2002.
- 5.Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Карпіловський В.С., Недозим Т.І. Словник афіксальних морфем української мови. –К., 1998.
- 6.Полюга Л.М. Словник українських морфем. – Львів. -2001.
- 7.Сікорська З.С. Українсько-російський словотворчий словник. – К., 1974.
- 8.Словник іншомовних слів. – К., -2000
- 9.Словник української мови: в 11-ти томах. К. -1970- 1980.
- 10.Яценко І.Т. Морфемний аналіз: Словник-довідник: у 2т.- !. -1980-1981.